

תולדות (290)

עשו לא היה בגדר שיכור
וַיַּעֲקֹב נִמְן לַעֲשׂוֹ לָחֵם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיִּגְקֵם
וַיִּלְךָ (כה. לה)

עשו אכל לחם ונזיד עדשים, ושתה יין. סביר שאחר כך יקום וילך לעניניו. מדוע מודגשת בפסוק, העובדה, הבלתי חשובה לכאורה, ש"וַיִּגְקֵם וַיִּלְךָ"? רבי אברהם ברודא זצ"ל עונה על כך: שיכור שקנה ומכר, אין קנייתו קניה ואין מכירתו מכירה, כאמור בגמרא (עירובין סה.), אך זאת רק אם הגיע לשכרותו של לוט, שאינו יכול להלך על רגליו. אם הוא יכול ללכת, מכירתו מכירה וקנייתו קניה. עשו שתה, ככתוב "וַיִּשְׁתֶּה", והמשקה ששתה היה יין, כי היתה זה סעודת הבראה, ואומרת הגמרא שלא נברא היין אלא לנחם אבלים, שנאמר: "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש". מכיון שעשו שתה יין, יש לחשוב שהיה כבר שיכור, ומכירתו אינה מכירה, על כן מדגיש הפסוק "וַיִּגְקֵם וַיִּלְךָ", הוא היה מסוגל לקום וללכת על רגליו, אם כן לא הגיע לשכרותו של לוט, וממילא מכירתו מכירה.

ספר "ומתוק האור"

מדוע הוזכר דוקא עירוב תבשילין מכל המצוות שקיים אברהם אבינו?

עֲקֹב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקִלְיֵי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצֻּרְתִּי חֲקוּתִי וְתוֹרָתִי (כו. ה)

אמר רבא ואיתימא רב אשי: קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, שנאמר: "וְתוֹרָתִי", אחת שבכתב ואחת שבעל פה (יומא כה.). רבים הקשו: מדוע נקט דוקא עירובי תבשילין, ומהו החידוש המיוחד שבו, על פני שאר מצוות דרבנן? ותירץ ה"אבני נזר", שהנה לאמיתו של דבר ראוי היה להתיר הכנה מיום טוב לשבת, גם בלי עירוב תבשילין, שכן השבת חמורה היא מיו"ט. ומה שבכל זאת הצריכו רבנן עירוב תבשילין, ביאר הרמב"ן שביו"ט יש מעלה יתירה לעומת השבת, כיון ששבת היא 'קביעא וקיימא', קדושתה בזמנה קבועה היא בידי שמים, ואילו יו"ט 'בית דין מקדשי ליה', ישראל עצמם קובעים את קדושתו. לפיכך קדושת יו"ט שישיראל קובעים אותה בעצמם, יש בה מעלה יתירה לעומת קדושת השבת. ואולם, כל זה הוא לאחר שנצטוו ישראל על השבת. אבל אצל אברהם אבינו, אשר קיים את כל התורה מעצמו, ללא ציווי, הרי אצלו היתה גם קדושת השבת קבועה בידי אדם, וממילא לא היתה ליו"ט שלו מעלה על פני השבת, ומותר היה להכין מיו"ט לשבת, גם ללא עירוב תבשילין. אך בכל זאת, מכיון שבניו עתידים לקיימה, קיים גם אברהם אבינו אפילו עירוב תבשילין! ספר "כמוצא שלל רב"

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יַצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יַצְחָק (כה. יט)

פירש"י: שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה וכו'. מה עשה הקב"ה, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק. לכאורה יפלא, למה רמז כאן בלידת יעקב ועשו, ששים שנה אחר לידתו של יצחק, והלא ודאי כבר פסקו ליצני הדור זה מכבר לומר כן. אלא איתא (ב"מ פז.): עד אברהם לא היה זקנה ומי שרצה לדבר עם אברהם היה מדבר עם יצחק, רצה לדבר עם יצחק דיבר עם אברהם, כי קלסתר פניהם היו שוים ממש, וביקש אברהם רחמים על הדבר, כדי שיכירו בינו ובין יצחק. נמצא שאחר שהתפלל אברהם על הזקנה לא היה דומה לגמרי ליצחק, ושוב היה מענה לליצני הדור לדבר. ברם עתה כשנולדו יעקב ועשו "ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם" (כד. א), ותנן (אבות א. כא): בן ששים לזקנה, פירש"י: תחילת זקנה באה עליו להלבנת קצת שערות, א"כ שוב היה קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, ולכן עכשיו ידעו הכל שאברהם הוליד את יצחק. ספר "עלים לתרופה".

וַיַּעֲמֵר יַצְחָק לֵה' לְנֹכַח אֲשֶׁתוֹ... וַיַּעֲמֵר לוֹ ה' (כה. כא)

לו ולא לה לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע. (רש"י). יצחק שפל היה בעיני עצמו וסבור היה, כי בזכות עצמו איננו כדאי שתפילתו תתקבל לפני השם יתברך, לפיכך התפלל רק "לְנֹכַח אֲשֶׁתוֹ", כדי שיושע בזכותה, ומעתה כאשר אמרה תורה: "וַיַּעֲמֵר לוֹ ה'", הרי יש מקום לחשוב שהשם יתברך אמנם קיבל את תפילתו רק בזכות רבקה, כפי רצונו לפיכך ציין רש"י: לו ולא לה, שהתפילה נתקבלה דוקא בזכותו הוא משום, שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע.

ספר "מיענה של תורה בשם, קדושת לוי"

וַיֵּאָהֵב יַצְחָק אֶת עֲשׂוֹ (כה. כח)

אמרו במסכת יומא (ט): מאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה יהבו ליה עסקא בלא סהדי (כל מי שריש לקיש היה מדבר עמו בשוק היו נותנים לו עסק בלי עדים). למה דוקא ריש לקיש? אלא האמוראים האחרים היו תמימים, ואפשר היה לרמותם, אבל ריש לקיש שהיה בקי באומנות הליסטות (ב"מ פרק הפועלים) ובודאי א"א היה לרמותו, ואם היה מדבר עם מישוהו, בודאי איש הגון הוא. יצחק שגדל בבית אברהם, נותן היה לעשו לרמותו, אבל רבקה שגדלה בבית לבן והיתה בקיאה ברמאות, אותה א"א היה לרמות.

ספר "מאורה של תורה"

וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בְּשָׁנָה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים
(כו. יב.)

קודם לאותה שנה לא רצה יצחק לזרוע, שכן ידע כי הברכה תשלוט במעשה ידיו, וחשש כי אז יודע לאנשי המקום שרכקה היא אשתו שהרי השרוי בלא אשה שרוי בלא ברכה, ואם שולט הברכה במעשי ידיו, אות הוא שהוא נשוי, או אז יודע גם שרכקה היא אשתו. רק עתה, לאחר שבלאו הכי נודע שרכקה היא אשתו, מצא לנכון לזרוע. זהו שהדגישה התורה: **וַיִּמְצָא בְּשָׁנָה הַהוּא**, שכן רק אותה שנה היתה כשרה בעיניו לפעולת הזריעה. **רב רובין זצ"ל בספרו "טללי אורות"**

עַד אֲשֶׁר תָּשׁוּב תָּמַת אַחִיךָ, עַד שׁוּב אַף אַחִיךָ מִמָּךְ (כו. מד-מה)

כפל לשונות יש כאן, כפל האומר דרשני. פירש רבי איצ"ל **הוואלזין** בדרך דרוש: סימן יש לו לאדם לדעת אם חבירו בכעס עליו. יבדוק הוא את עצמו, אם יש לו כעס על חבירו, אם לאו. והיה אם ימצא את לבו שלם על חבירו, אות הוא כי גם לב חבירו שלם עמו, אך אם ימצא את עצמו בכעס על חבירו, סימן הוא שגם חבירו בכעס עליו, שכן **"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם"** (משלי כז.ט). כוח זה על הדדיות אינו רק במעשים ופעולות המבוטאים כלפי חוץ, אלא גם בהרגזות הלב הסגורות במעמקי לבו של האדם. זהו שאמרה רבקה ליעקב: **"וישב עמו ימים אחדים, עד אשר תשוב חמת אחיך"**, עד אשר קצפו של עשו ינוח מכעסו. ומהיכן תדע זאת, **"עד שוב אף אליך ממך"**, עד אשר ינוח זעמך שלך על אחיך. שכן משישבו אפך על אחיך, אות כי גם אף אחיך שעליו שב. **ספר "להתעזר באהבתך"**

גם כאשר הינך נאלץ להטיל איסור על בני הבית הקדם לך מילות ברכה.

וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוְהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן. (כח. א.)

בשלב זה אנו עוסקים רק בציוויו של יצחק ליעקב שלא ייקח אשה מבנות כנען. יעקב עדיין לא נצטווה לעשות שום דבר בפועל. רק לאחר מכן, שולח יצחק את יעקב פדנה ארם. מה, א"כ, עניינה של הברכה כבר בתחילת דבריו של יצחק אל יעקב? וכי לא היה מתאים יותר שיאציל עליו מברכותיו כאשר הוא משלחו כבר מביתו, כפי שנאמר בפסוק **"וישלח יצחק את יעקב וכו'"**. רואים מכאן יסוד עצום בחינוך. בצוותו את בנו לישא אשה רק מבנות לבן לא מבנות כנען, מטיל יצחק על בנו הגבלה של ממש, שהרי מי ערב לו שלבן יאות להשיא מבנותיו ליעקב, לכן, בטרם יגזור עליו את האיסור, הוא מקדים לברכו, ואינו מדבר בלשון חריפה, כדי להקל על יעקב את קבלת הציווי. וזה תוכחת מוסר לאותם הורים שיוכלו לחנך את ילדיהם רק ביד תקיפה, ומרבים עליהם בציוויים ואיסורים, ולא כך צריך לנהוג, כי לפעמים מרחיקים בצורה זו את הבנים מן הדרך הישרה. אלא

אדרבה, גם כאשר הננו נאלצים, לפעמים, לאסור דבר מה, יש להקדים לך מילות ברכה, כפי שעשה יצחק, **רב זילברשטיין שליט"א בספרו "עלינו לשבח"**

הלכה: עניית אמן

עניית אמן חיובה דוקא על ברכה שנאמרה כהלכתה, אבל על ברכה שלא נאמרה כהלכתה כגון שטעה ושינה ממטבע הברכה, באופן שאף בדיעבד צריך לחזור ולברך, אין לענות אחריה אמן. ופעמים אף אסור לענות עליה אמן. אם דילג והשמיט את השם ואמר רק מלכות, כיון שצריך לחזור ולברך, לא נחשבת זו לברכה, ואין לענות אמן. הזכיר שם ודילג מלכות, כיון שעבר המברך באיסור הזכרת שם שמים לבטלה, אסור לענות אחריו אמן, דבענייתו נעשה כשותף באיסור. **ספר "נוטרי אמן"**

פתגם: חסד ואמת אל יעזובך קשרם על גרגרותיך, כתבם על לוח לבך.
ספר "משלי"

חקירה: גניבת דעת

האיסור משום שחבירו יחזיק לו טובה בחינם, או מדין אחד בפה ואחד בלב. (רש"י חולין צד. ד"ה משום: יחזיק טובה, רמב"ם דעות ב-ו: אחד בפה ואחד בלב.)
ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: חריף וחריפות

רבי איזיל חריף היה שולל את החריפות לשמה, והעדיף עליה את הבקיאות. הוא היה אומר: בקי בחריפות, זו מידה טובה, חריף בבקיאות, אף זו מידה טובה. בקי בלבד, הרי זה בבחינת 'פת בסלו'. חריף בלבד, הרי זה סל בלי פת. **ספר "חד וחלק חלק ד' (דף קסג)**

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, הדסה אסתר בת רחל בחלא קטי, פליקס סעידו בן אטו מסעודה, אברהם בן רבקה, מאיר בן גבי זווירה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, סשא בנימין בין קארין מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'ייס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, שמחה ג'וזת בת אליז, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלוה, אלחנן בן חנה אנושקה, רבקה בת ליזה, רישאר שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, יעל רייזל בת מרטין היימה שמחה. זיווג הגון: לאלודי רחל מלכה בת חשמה, ולציפורה לידיה בת רבקה, ליוסף גבריאל בן רבקה, למרים בת רבקה, הצלחה לחנה בת אסתר וליונתן מרדכי בן שמחה ברכה זרע של קיימא ללבנה מלכה בת עזיזא וליאור עמיחי מרדכי בן ג'ייזל לאוני. לעילוי נשמת: ג'יינט מסעודה בת ג'ולי יעל, אליהו בן זהרה, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלה, יוסף בן מייכה. מוריס משה בן מרי מרים. משה בן מזל פורטונה. שמחה בת קמיר. מיכאל צ'רלי בן ג'ולייט אסתר.

